

16 DECEMBER 1915.

AFLEVERING 16.

NADRUK VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar / 4.80.

DE VOGELS VAN DE NOORDZEE-EILANDEN.

HET ongeval, waardoor de vogels van Rottum getroffen zijn, heeft al heel wat pennen in beweging gebracht en uit alles blijkt, dat men over het algemeen nog lang geen goed inzicht heeft, in wat ik nu maar eens zal noemen de vogeltoestanden op de Waddeneilanden. Ongetwijfeld heeft de mobilisatie veel onheil aangericht en lang niet alleen op Rottum. Voor een groot deel was dit met den besten wil ter wereld niet te verhoeden, en de militaire overheid heeft in vele gevallen haar goeden wil getoond, in andere gevallen haar onmacht beseft.

Reeds in 't voorjaar van 1915 ontving ik van den militairen commandant van Rottum het verzoek, om voor zijn mannen een voordracht met lichtbeelden te doen houden, teneinde bij hen goede begrippen te vestigen omtrent vogelbescherming. Toen is in opdracht van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten de heer J. Drijver naar het verre eiland getogen met plaatjes en lantaarn en heeft daar de goede zaak bevorderd. Hij werd uitstekend ontvangen en wij hoopten, dat het helpen zou.

Toch had ik er niet veel vertrouwen op en daarin zal ieder mij bijvallen

die Rottum kent. De groote zeezwaluwen, de starriets, hadden reeds in 1914 het eiland verlaten, dus in 1915 broedden er hoofdzakelijk zilvermeeuwen. Zooals ik in vorige jaargangen van dit tijdschrift reeds bij herhaling verteld heb, leven die zilvermeeuwen over het heele eiland verspreid. Ze nestelen evengoed in de oude duinbrokken en in het vlakke grasland als in de nieuwe bolletjes in het Oosten of het vlakke richeltje langs den Noordrand. Het dichtst lagen ze in 1911 op de hooge strook vlak voor het huis van den voogd. Het was dus wel onvermijdelijk, dat een groote hoeveelheid der broedsels al reeds te gronde moest gaan, alleen door de aanwezigheid en bewegingen van bezetting, die ver over de honderd man sterk was. Toen wij in 1913 op Rottum waren, kwam er op een dag ook bezoek uit Borkum, een tiental menschen, alles met alles waren er toen negentien zielen op het eiland en dat leek ons toen al druk genoeg. Want 't is maar, zooals de geestige schrijver van *The Riddle of the Sands* zegt: „een klein ouweltje van een eiland“.

Nadere berichten van den voogd melden ons, dat er toch nog wel enkele broedsels geslaagd zijn. Wat mij betreft, ik zie de zaak niet zoo heel somber in. Wanneer het geluk ons beschoren was, dat vóór Mei 1916 de vrede werd gesloten, dan zou reeds dadelijk het eiland weer vol met zilvermeeuwen zitten. Die vogels toch verkeeren tegenwoordig in een periode van voorspoed, van expansie, en zullen die tijdelijke leemte wel weer gauw genoeg opvullen.

Ook kan ik met groote genoegdoening mededeelen, dat op de Noordwestplaat, die sinds eenige jaren door de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten gepacht is en vlak bij Rottum ligt, bij de duizend zilvermeeuwen-broedsels zijn geslaagd. Volgens zijn contract met die vereeniging moet de voogd ervoor zorgen, dat niemand dat nieuwe eilandje betreedt en daar heeft hij tot nu toe trouw de hand aan gehouden. Wij kunnen van dat nieuwe eilandje nog veel plezier beleven, evenveel als de Duitschers van *hun* nieuwe eilandje Mellum.

Met de sterntjes is het een heel ander geval. Die zijn veel gauwer van de wijs dan de zilvermeeuwen en die hadden het ook al vóór 1914 te pakken. De groote sterns van Schouwen leven daar veilig en wel, beschermd tegen alle gevaren en als 't ware verpleegd als huisdieren. Die van de Noordzee-eilanden echter zijn blootgesteld aan allerlei narigheid, nu eens worden hun nesten platgetrapt door de koeien, zooals indertijd op Texel, dan weer komen zandstormen of stormvloeden hen teisteren, zooals in 1913 op Rottum. Geen wonder, dat ze voortdurend uitzien naar veiliger broedplaatsen. De plek, die wij in 1911 Oedjong-Starriet hebben gedoopt, staat om zoo te zeggen op de nominatie, om zeer binnenkort bevorderd te worden tot zeearm van tien tot twintig meter diep.

Nieuw, veilig land zoeken die zeezwaluwen. Wij hopen nog, dat ze iets zullen gaan voelen voor onze Noordwestplaat, want dat is een frisch, aangroeiend jong eilandje. Een tweetal paren hebben in dezen zomer het ook nog weer eens geprobeerd met Texel en hun gelukkig gesternte heeft hen geleid naar De Steert, een van de kleine bezittingen der Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten,

juist middenin de polder Waal en Burg. Ik behoef niet te zeggen, dat de twee nesten met alle mogelijke zorg en respect zijn behandeld, de andere vogels van De Steert — en hun aantal is legio — hebben geen bezwaren gemaakt en nu zou het wel eens mogelijk zijn, dat in 't volgend jaar een sterker contingent dat gastvrije oord komt bezoeken.

Maar de Oost-Friesche Wadden zijn er ook nog. In de laatste tien jaren hebben de Duitschers daar met kracht het werk der vogelbescherming ter hand genomen. Eenige jaren geleden heb ik in ons tijdschrift daar het een en ander van verteld en na dien tijd zijn weer nieuwe eilandjes aan de vogels gewijd: eerst Trischen welbekend uit Frenssens *Drei Getreuen* (hij noemt het Flackelholm) en nu het laatst een spiksplinternieuw eilandje, dat eigenlijk pas sinds 1906 't hoofd boven water houdt en nog niet eens voorkomt in den nieuwsten druk van Andréé's *Handatlas*. Die geeft wel de zandbank Alte Mellum, die als een driehoek spits vooruitsteekt tusschen de Jahde en den mond van de Weser. Op die bank ligt nu het eilandje Mellum, dat reeds zoo rijp is, dat er *Sedum acre* groeit. Er broeden van allerlei vogels en daaronder een kolonie van niet minder dan 2000 groote sterns. Vooral door de bemoeiingen van den heer Franzius uit Kiel wordt dit eiland thans beschermd door den Bund für Vogelschutz en gedurende de broedtijd huist er een vogelwachter in een kleine kooi hoog in het pyramidale baak, dat er den weg wijst aan de zeeschepen. Nu lijkt het mij hoogst waarschijnlijk, dat dit veilige Mellum een groot deel van de vogelbevolking van het wrakke Rottum heeft opgeslorpt.

Dichter bij ons ligt de Memmert, de meest klassieke van die Deutsche Vogelfreistätten. En wat bericht nu Otto Leege? Dat in Juni 1914, nadat sinds 8 jaren geen Groote Stern op het eiland had gebroed, opeens 223 nesten van *Sterna cantiaca* werden gevonden, het eerste op 8 Juni, dus vlak na den tijd dat onze Rottumer Sterns na een aanwezigheid van enkele dagen van ons eiland waren verdwenen.

Nu blijkt ook meteen, dat het kanongebulder van Borkum ze niet heeft verdreven. Want daar op den Memmert hoor je het gebulder even goed, misschien nog sterker. En de ervaringen, in den oorlog allerwegen opgedaan, hebben al lang bewezen, dat de vogels al dat lawaai, waarvan ze de beteekenis toch niet kennen, in 't geheel niet vreezen.

Over het algemeen toonen de rapporten van de Deutsche eilanden aan, dat daar, sedert er voor voldoende bescherming wordt gezorgd, de vogelbevolking verbazend snel is toegenomen. Wanneer wij op onze eilanden niet wat beter oppassen, dan hebben we hard kans, dat onze vogels langzamerhand verhuizen naar het veilige Oosten.

Wij hebben nu de Noordwestplaat, waar de voogd op past en Griend, dat door het Rijk wordt beschermd, twee kleine terreintjes op Texel, eigendom van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, zeer afdoende bewaakt en ook nog een Rijksbroedgebied op Texel, dat er echter in de laatste jaren niet

op vooruit is gegaan. Graaf Bernstorff probeert op Schiermonnikoog de vogels te beschermen.

Voor de rest is het met de bescherming maar matigjes gesteld en alles wat er op die eilanden, hun duinen en horsen, op de platen en op de nieuwe eilandjes broedt, is een gemakkelijke prooi voor een bevolking, die van ouder tot ouder, zoolang dat stukje wereld bestaat, „te eizook gaan“ beschouwt als een van de hoogste levensgenietingen. En daar door de cultuur de vogels zijn saamgedrongen op een kleiner terrein, zijn ze gemakkelijker te bereiken dan vroeger en meer dan ooit de verdelging nabij. Dit is veel erger dan het tijdelijk doen en drijven van de landstormmannetjes op Rottum en op nog een paar andere eilanden.

Veel reeds zou er gewonnen zijn indien op de onbewoonde eilandjes (behalve Noordwestplaat en Griend zijn er nog een paar) en op de onbewoonde deelen van de groote eilanden in den broedtijd voor voldoende bewaking gezorgd kon worden. De Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten heeft de zaak in studie en speelt het ook wel klaar, indien zij slechts over de noodige fondsen kan beschikken. Het geldt hier een zeer schoon en belangrijk werk. Wij zijn er eigenlijk eerder aan begonnen dan de Duitschers, en Franzius heeft bij ons zijn licht opgestoken. Ook hebben wij tot nog toe een rijker materiaal, doordat bij ons de Kluit nog broedt. Maar och, wat zijn we in de laatste vijf en twintig jaar toch achteruit gegaan.

Het voorbeeld van het werk der Duitschers leert ons, dat het anders kan. Helpt daarom zooveel mogelijk om de positie der Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten te versterken. 't Is eigenlijk toch heel eenvoudig.

JAC. P. THJSSE.

EEN ZOETWATERSPONS.

(*Euspongilla lacustris*.)

RACHTIG mooi groeiden in de zomervacantie de sponzen in de Grebbe. In het heldere water, op ongeveer een meter diepte, daar groeiden ze welig op de palen en schoeiingen van den oever en waren uitgedijd tot groote, forsche kolonies, wier dikke gaffelvormige takken wel een decimeter en meer uitstaken in den vloed en zich ongeveer vertoonden als op het schetsje No. 1. „Maar is dit nu een spons?“ zal menigeen uitroepen bij het beschouwen dezer afbeelding. En deze verwondering is alleszins te begrijpen. Immers als er sprake is van een spons, denkt elke leek onmiddellijk aan het bekende toiletartikel van zijn waschtabel en hiervan nu heeft onze *Euspongilla* inderdaad al bijzonder weinig. Maar toch gelijken de twee meer op elkander, dan dit op het eerste gezicht wel lijkt. Om deze bewering waar te